

Наталія Дубік
(Полтава, Україна)

РОЛЬ ЕТНОДИЗАЙНУ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В умовах сьогодення функція гуманітарної, зокрема, мистецької освіти полягає в тому, щоб привести в рух потенційну духовну енергію молоді, спрямувати її в русло свідомої культуротворчості.

У ХХ ст. дизайн стає невід'ємною складовою художньої культури, а з початком ХХІ ст. – перетворюється на складну систему, спрямовану на забезпечення процесу творення та функціонування в суспільстві художніх цінностей, організації та трансформації штучного середовища людини.

Питання етнодизайну висвітлено у працях Є. Антоновича, Ю. Афанасьєва, Р. Захарчук-Чугая, С. Прищенко, І.Савенка, В.Титаренко та інших науковців.

Фахівцями у процесі аналізу дизайну як матеріальної культуру зазначається: "Специфіка національних культур полягає в накопиченні культурних відмінностей, збереженні попереднього досвіду протягом часу та передачі такого досвіду наступним поколінням. У такий спосіб формується специфічний для кожного народу комплекс культурних об'єктів та явищ" [6, с.338].

Як показує аналіз літератури, саме етномистецькі традиції є підґрунтям для розвитку дизайну на сучасному етапі, ними визначається стратегія українського національного відродження. В умовах євроінтеграційних процесів роль етнодизайну, як культурологічного феномену, полягає у знаходженні компромісу між національним дизайном і світовими дизайн-трендами.

Українське народне декоративне мистецтво є невичерпним джерелом творчого натхнення для сучасних художників і дизайнерів. Народна художня культура була і залишається етнічним середовищем, засадою високої

духовності, заснованих на світовій досконалості.

Саме вплив українського народного декоративного мистецтва на формування стилістичних рис об'єктів дизайну сприяє наданню промисловій продукції художньо-образної мови, зберігає національно-культурну ідентичність. Вихід дизайнерів на декоративну пластику з використанням символів і прийомів, які сформовані на основі національного образотворення, має широкий діапазон у художньо-проектній діяльності, сприяє іміджу Української держави у світовому соціокультурному просторі та презентації українського продукту на зарубіжних ринках.

Щодо терміну "етнодизайн", то він з'являється в Україні на стику ХХ і ХХІ сторіч. Досвідченим народним майстром власною уявою поєднано усі необхідні якості в єдине ціле результатом чого стала поява предметів логічних, зручних, конструктивних та досконалих. Саме у таких предметах виступило вміння майстра синтезувати форму, залежно від її функціонального застосування. Семіотичні форми у народному мистецтві виражені через архаїчні мотиви орнаменту, що ще раз підкреслює незаперечні зв'язки дизайну з традиційною культурою.

Наразі мистецтвознавцями підкреслюється наявність можливостей та перспективи розвитку українського дизайну шляхом засвоєння національних етномистецьких ідей і традицій.

Отже, етнодизайн виник як альтернатива до технократичного сучасного життя й зумовлений прагненням до збереження і відродження української культури, а також формуванням національної моделі дизайну на народних художніх традиціях

Мистецтвознавцями етнодизайн розглядається як художньопроектна діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певних етносів. В етнодизайні поєдналися декоративно-ужиткове мистецтво та сучасні художньо-промислові технології.

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

Україна є одним із найбільших осередків дизайнерської культури на пострадянському просторі, має багаті етнокультурні традиції та належить до європейської спільноти. Погоджуємося з Ю.Афанасьєвим, який заперечує розуміння етнодизайну виключно як "відродження народних ремісничих традицій". Він пише: "...політики починають використовувати стилістичні елементи етнокультури у відриві від їх традиційного, колись значимого для народної свідомості змісту, просто в одному ряду з іншими PR-технологіями, перетворюючи глибоко змістовний, нерідко сакральний світ знаків і символів етнокультури у пустий, чисто декоративний етностиль" [1, с. 200]. Щодо такого формального підходу, то він наносить непоправну шкоду самій етнокультурі, призводить до її нищення.

Між високим національним селянським мистецтвом та безнаціональним урбаністичним дизайном на даний час існує прірва. Намагання заповнити цю прірву змішуванням одного з іншим не дають естетичного результату, його дають ті твори, які виготовляються за зразками, виробленими сільським населенням упродовж століть. Постає можливість і необхідність творення національно орієнтованої моделі дизайну в Україні. Визначення підходів до аналізу та розв'язання проблеми національної ідентичності у сфері матеріальних форм дасть поглиблене дослідження художньо-проектної практики у Фінляндії, Італії, Японії. Вибір саме цих країн пояснюється тим, що їм вдалося сформувати дизайн, який у значній своїй частині здатний втілювати глибинні національні сутності мовою візуальних форм ХХ ст.

Академіком М.Яковлєвим у збірнику наукових статей "Нариси з історії українського дизайну ХХ ст." висловлено думку, що "Дизайн у сучасному суспільстві – це втілення одвічного прагнення людини до краси, гармонії та естетичної доцільності в усіх ділянках побуту та праці. Тому розвиток дизайну, культивування його засад, базованих як на давніх традиціях, так і на сучасному світовому досвіді, є одним з пріоритетних для нашої культури і

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

мистецтвознавчої науки. Тим більше, що в останні десятиріччя дизайн і дизайнери стали іміджевими інструментами суспільного та економічного поступу Української держави. Всупереч процесам універсалізації та активного нівелювання регіональних відмінностей, виникає природна ностальгія за неповторністю й національною своєрідністю" [4, с.5].

Розвиток етнодизайну в Україні відбувається на основі народних художніх промислів в рамках переосмислення традиційних етнічних особливостей і вжитоку етномотивів у художньо-промислових виробках, зі збереженням національної культурної своєрідності та формуванням нової етностилістики.

Властивості народного орнаменту та місце і роль, які він займає в національній культурі – один із важливих індикаторів якості й оригінальності даної культури. Витіснення традиційної орнаментики з центру культуротворення на його периферію означає перехід культури на стадію цивілізації, передбачає високий рівень структуралізації, формалізації самого процесу життєдіяльності, котрий стає чітко регламентованим і ритмічно повторюваним, майже як орнамент". Українські орнаменти по праву посідають вагоме місце у світовій культурній спадщині, є предметом національної гордості українців.

Професором С.Прищенком зазначається, що на початку ХХ ст. виробництво було орієнтоване переважно на кількісний випуск продукції. А вже у ХХІ столітті відбувається переорієнтація на малотиражовані вироби, враховується індивідуальність споживача, відбуваються істотні зміни у політиці збуту. "Проте вплив етномотивів на дизайн в Україні обмежується запозиченням готових елементів, орнаментів, колористичних та композиційних надбань декоративно-ужиткового мистецтва. При цьому практично не проводиться робота з адаптації етномотивів до сучасних проектних умов, поширюється явище псевдонаціоналізації. Здебільшого в постсоціалістичних країнах у дизайні та рекламі переважають

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

псевдонаціоналізація або еклектика як спрощено-механістичне поєднання елементів різних культур: східної, зокрема, японської, єгипетської, африканської, грецької, індіанської, і звичайно української" [5].

Прояви етнодизайну зустрічаються на даний час в різних сферах художньо-проектної діяльності: графічному дизайні, рекламній продукції, одязі та аксесуарах, інтер'єрах житлового і громадського призначення, художньому оформленні культурних заходів (фестивалів, виставок, тематичних семінарів, презентацій). Ведеться активний пошук форм діалогу національного з глобальним та відтворення предметно-просторових структур, пов'язаних із глибинною традицією при одночасному генеруванні інноваційних форм для оновлення національного іміджу.

У сучасній школі організація художньо-проектної діяльності учнівської та студентської молоді на засадах етнодизайну виступатиме підґрунтям формування культурно-естетичних зв'язків, впливатиме на значне розширення вмінь творчо мислити, забезпечить професійну компетентність і культурний розвиток особистості. Відповідно, поняття "етнодизайн" у навчальному процесі може розглядатися у трьох значеннях: як задум, як творчий метод, як діяльність.

Створення чогось нового, розробка проекту, власної конструкції, яку ніде «не підглянеш», - саме це для більшості учнів підліткового віку є досить складним завданням. Наше завдання полягає в наступному: допомогти особистості досягнути на уроках трудового навчання особливості та послідовність створення проектів, допомогти вибрати ті з них, які йому найбільш близькі, з урахуванням його схильностей, інтересів, можливостей, вікових особливостей. Різноманітні витвори декоративно-прикладного мистецтва допомагають розвивати в особистості естетичне відношення до дійсності і любов до рідного краю. Ефективними є шляхи естетичного виховання особистості за допомогою декоративно-прикладного, народного мистецтва, етнодизайну.

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

Етапи етнокультурного освоєння учнями декоративно-прикладного мистецтва протікають у момент безпосереднього сприйняття ними художньої речі. Найбільш ефективним є демонстрація справжніх предметів, але можна використовувати і фото, і звернутися до інтернет-ресурсів. На даний час в мережі є сайти, що містять не лише зображення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, але і технологічну послідовність їх виготовлення [2].

Потрібно зауважити, що прилучення учнівської молоді до духовних та матеріальних надбань національної культури має неабиякий виховний потенціал, забезпечує «...етнізацію підростаючого покоління, формування у нього національної гідності, почуття поваги до інших народів» [3, с.85].

Таким чином, дизайн в Україні базується на естетичних принципах декоративно-ужиткового мистецтва, трансформованих для концептуальних вирішень в етнодизайні, який стає основним культуротворчим елементом у змісті мистецької освіти підростаючого покоління. Шкільний предмет «Трудове навчання» має широкі можливості для формування в учнів знань, умінь з етнотдизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев Ю.Л. *Етностиль у контексті етнокультурної, національної та глобалізаційної парадигм [Текст] / Ю.Л.Афанасьев // Мистецтвознавчі записки: збірник наук. праць НАКККиМ. – К.: Міленіум, 2011. – Вип. 19. – С. 197–202.*
2. *Декоративні вироби. Етнодизайн. – Режим доступу: <http://etno-krasa.com/arts-and-crafts>*
3. Кудря О.В. *Виховання молоді в українських національних традиціях / О.В. Кудря // Мистецтво української вишивки – життєдайне джерело творчості, присвячена пам'яті Героя України, Заслуженого майстра народної творчості України В.С. Роїк : матеріали наук.-практ. конф. (м. Полтава, 25-26 вересня 2014 р.) / упоряд. і ред.. В.П. Титаренко ; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – С. 85–89.*
4. *Нариси з історії українського дизайну ХХ ст. [Текст] : збірник наук. статей / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України; за заг. ред. акад. М.І.Яковлева. – К.: Фенікс, 2012. – 256 с.*

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

5. Прищенко С.В. *Національний стиль і псевдонаціоналізація у рекламі: соціокультурний аспект [Текст] / С.В.Прищенко // Наукові дослідження. Теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практ. конференції. – Вроцлав, 2012. – С. 38–45.*
6. Прищенко С.В. *Специфіка художньо-проектної культури та становлення дизайн-освіти [Текст] / С.В.Прищенко // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: збірник наук. праць / Нац. ака- демія керівних кадрів культури і мистецтв. – К.: Міленіум, 2013.– Вип. 30. – С. 336–343.*

*Євген Кулик, Анна Шовкова
(Полтава, Україна)*

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ ІНЖЕНЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Попередні дослідження показали, що для формування інженерної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання необхідно реалізовувати педагогічні умови та контекстне навчання [2,4].

З метою здійснення експериментальної перевірки результативності педагогічних умов необхідно встановити критерії оцінки сформованості інженерної компетентності майбутніх фахівців професійної освіти в процесі фахової підготовки.

Спираючись на основні підходи науковців до визначення складових критерію сформованості певної системи знань та вмінь, що відображені у наукових публікаціях [1,3], ми виділяємо чотири критерії сформованості інженерної компетентності майбутніх педагогів:

Перший критерій – визначає рівень реалізації пізнавальної активності (ступінь оволодіння спеціальними знаннями, вміннями і навичками з основ технічних наук).

Другий критерій – формує інженерно-педагогічні аспекти практичної діяльності викладача (ступінь реалізації результатів навчання у інженерно-

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*